

ผึ่งยวน: วิธีการจับผึ่งยวนโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน
กรณีศึกษา: บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอดวาง
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

PUENG YUAN: HOW TO INHERENTLY CATCH PUENG YUAN TO
PROMOTE CAREERS IN THE COMMUNITY: A CASE STUDY BAN
TORNWANGPRANG VILLAGE NO.9 LA - AI SUB - DISTRICT CHAWANG
DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE THAILAND

ธีรวัช ประจักษ์

Theethawat Prajak

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

อุดมศักดิ์ เดโชชัย

Udomsak Dechochai

เดโช แชน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

พระมหาศักดิ์ดา หารเทศ

Phramaha Sakda Hanthet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: theethawat_prajak1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วิธีการจับผึ่งยวน 2) สภาพปัญหาการจับผึ่งยวน และ 3) แนวทางส่งเสริมอาชีพการจับผึ่งยวน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง จากตัวแทนกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพจับผึ่งยวน และผู้ส่งเสริมเกษตรกรจับผึ่งยวน จำนวนทั้งหมด 15 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องการจับผึ่งยวน และผู้ส่งเสริมการจับผึ่งยวน มีระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) วิธีการจับผึ่งยวน มี 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) บุกาครู 1.2) การเลือกสภาพและต้นไม้ในการจับผึ่ง 1.3) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ใน

* Received 29 February 2020; Revised 28 June 2020; Accepted 29 June 2020

การจับผึ้ง 1.4) การว่าคาถาสยบผึ้ง 1.5) การตอกทอยเพื่อไปจับผึ้ง 1.6) การโยงสายครุ 1.7) การรมควันเพื่อไล่ผึ้ง 1.8) การตัดหัวน้ำผึ้ง และ 1.9) การบรรจุภัณฑ์น้ำผึ้ง 2) สภาพปัญหาการจับผึ้งยวน มี 7 ด้าน ได้แก่ ด้านภาชนะบรรจุน้ำผึ้งยวนไม่สะอาด ด้านการขาดความรู้ในการเก็บรักษา ด้านสภาพอากาศในการเก็บน้ำผึ้ง ด้านการสืบทอดทายาท ด้านใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสมในการจับผึ้ง ด้านการเกิดอุบัติเหตุจากการจับผึ้ง และด้านศัตรูของผึ้ง 3) แนวทางการส่งเสริมอาชีพการจับผึ้งยวน มี 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการบรรจุภัณฑ์ ด้านความรู้การเก็บรักษาผึ้ง ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาการจับผึ้ง (ตีผึ้ง) ด้านการถ่ายทอดความรู้สู่ทายาทรุ่นหลัง ด้านการผลิตและการลือกวัสดุในท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมความรู้ในการป้องกันภัยอันตรายที่ได้รับจากการจับผึ้ง และด้านการกำจัดศัตรูของผึ้ง

คำสำคัญ: ผึ้งยวน, วิธีการจับผึ้งยวน, การส่งเสริมอาชีพ

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the method for catching Pueng Yuan inherently, 2) study the problem of catching Pueng Yuan inherently, and 3) study guidelines for promoting catching Pueng Yuan inherently. This research was qualitative research method by document study and specific sampling interview. The entire sample group was bee keepers who catch Pueng Yuan inherently and supporters. The sample group was divided into 2 groups 1) bee keepers who catch Pueng Yuan inherently, and 2) supporters, both groups are 15 persons who familiar with catching Pueng Yuan inherently and have been catching Pueng Yuan inherently for more than 5 years. The data was analyzed and concluded to cast an overview. The research found that: 1) The method for catching Pueng Yuan inherently are consisted with 9 steps: 1.1) Wai Khru ceremony, 1.2) selecting the tree to catch Pueng Yuan, 1.3) preparing equipment, 1.4) casting spells to the bees, 1.5) driving stakes into the tree for climbing to catch bees, 1.6) tying Kru rope, 1.7) banishing bees with smoke, 1.8) cutting the honeycomb into a container, and 1.9) packaging of honey bottle. 2) There are 7 problems of catching Pueng Yuan inherently: unclean packaging, storing honey the wrong way, weather conditions, inheritor, using inappropriate materials to catch bee, accident due to catching bees and the bee's pest problem. 3) The 7 guidelines for promoting catching Pueng Yuan inherently for promoting careers are packaging designs, knowledge of honey storage, wisdom for catching Pueng Yuan inherently

support, inherit the knowledge to new generation, production process and raw material selection in the community, enhance knowledge about how to prevent danger from catching bees and 3.7) bee's pest elimination.

Keywords: Pueng Yuan, How to catch Pueng Yuan, Career Promotion

บทนำ

ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่องรัฐบาลจึงดำเนินการทางด้านนโยบายในการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจทั้งทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม และได้ตระหนักถึงความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริสการให้ความสำคัญของการนำทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมาก่อให้เกิดประโยชน์ให้กับชุมชนในท้องถิ่นนั้น ผึ้งและน้ำผึ้งมีความสำคัญในชีวิตประจำวันของคนเรามาช้านาน เนื่องจากผึ้งเป็นแมลงเศรษฐกิจสำคัญที่ให้ผลผลิตที่มีคุณค่าทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่มนุษย์ เช่น น้ำผึ้ง (Honey) เกสรผึ้ง (Pollen) นมผึ้ง (Royal Jelly) พรอพอลิส (Propolis) และไขผึ้ง นอกจากนี้ ผึ้งเป็นแมลงผสมเกสรที่สำคัญในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร กล่าวคือ ผึ้งสังคมมีบทบาทสำคัญในระบบนิเวศน์ เนื่องจากเป็นแมลงผสมเกสรที่ไม่เฉพาะเจาะจงและออกหาอาหารตลอดทั้งปี การพัฒนาพันธุ์ของพืชดอกในระบบนิเวศน์อย่างน้อยหนึ่งในสามจึงถูกกำหนดโดยผึ้งสังคม ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิดเหมาะสมต่อการเลี้ยงผึ้งสำหรับประเทศไทยมีการเลี้ยงผึ้งเป็นแบบอุตสาหกรรมและแบบครัวเรือน ผึ้งที่นิยมนำมาเลี้ยงมี 2 ชนิด คือ ผึ้งพันธุ์ (Apis Mellifera) ซึ่งเป็นผึ้งนำเข้า (Introduced Species) และ ผึ้งโพรง (Apis Cerana) ซึ่งเป็นผึ้งพื้นเมือง (Native Species) และ ผึ้งที่นิยมนำมาเลี้ยงเป็นอุตสาหกรรม คือ ผึ้งพันธุ์เพราะให้ผลผลิตด้านน้ำผึ้ง นมผึ้งและไขผึ้งมากกว่าผึ้งโพรง สำหรับผึ้งโพรงมีการเลี้ยงเป็นแบบครัวเรือนในทางภาคใต้ของประเทศไทยยังไม่เป็นที่นิยมในการเลี้ยงเป็นอุตสาหกรรม เนื่องจากให้ผลผลิตด้านน้ำผึ้งน้อย ผึ้งโพรงเป็นผึ้งพื้นเมืองมีความทนทานต่อโรคที่พบในผึ้งและต่อไรผึ้ง ต้นทุนในการลงทุนต่ำ คือ รังละ 1,000 - 1,200 บาท และต้องให้ความสำคัญของเรื่องของพืชอาหารจึงต้องมีการบริหารจัดการเรื่องของพืชอาหารที่ดี เช่น การทำเกษตรผสมผสานจึงเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการพืชอาหารที่ดีเพื่อให้ผึ้งมีอาหารได้ตลอดปี ซึ่งจะทำได้ผลผลิตมากขึ้น รายได้ก็เพิ่มขึ้นตามด้วย (มนัญญา เพียรเจริญ และคณะ, 2554)

วิถีแห่งการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนชนบทมักจะแสดงให้เห็นถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับทรัพยากรธรรมชาติและบุคคลกับสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นทุนที่มีคุณค่า มีเอกลักษณ์เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานผ่านกระบวนการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น (Sirasuntorn, P., 2007) ซึ่งตามแนวคิด

นิเวศวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการปรับตัวของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ และมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือ เครื่องใช้ และวิธีการทำมาหากินที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม (Tansupol, A., 2016) และการที่แนวคิดนิเวศวิทยาชาติพันธุ์ให้ความสำคัญกับการศึกษาองค์ความรู้จากมุมมองของคนในที่เป็นเจ้าของแนวความคิดหลักการปฏิบัติต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเหตุผลที่แต่ละชุมชนมีวิธีคิด และมุมมองที่เกิดจากการปรับตัวของมนุษย์ภายใต้บริบทและเงื่อนไขทางกายภาพและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (Santasombat, Y., 2004) ส่งผลให้แต่ละชุมชนมีการผลิตองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ทั้งต่อการทำมาหากิน การสร้างรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การให้ความสำคัญกับประเด็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เนื่องด้วยในปัจจุบัน สังคมมีความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมยุคหลังอุตสาหกรรม (Adsakul, S., 2012) มีการให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาในรูปแบบใหม่ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้คนที่ส่งผลให้อาจมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์และความยั่งยืน และส่งผลให้มีการละเลยองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าจนอาจทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมสืบทอดมาสูญหายไป

การจับฝังบอง (ยวน) เป็นภูมิปัญญาที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดี โดยการเหลา “ลูกทอย” โดยลูกทอยทำมาจากไม้ไผ่ตง เพราะมีความแข็งแรง และรับน้ำหนักได้เป็นอย่างดี และจะมีการเตรียมคบเพลิง (หมอง) ซึ่งหมองทำหน้าที่จุดไฟเพื่อไล่ฝังบอง โดยหมองก็จะทำมาจากไผ่ หรือเศษไม้ต่าง ๆ เช่น ไม้สามแฉ่วหรือไยมะพร้าว ซึ่งไยมะพร้าวจะมีดี ก็คือเมื่อจุดแล้วดับได้ง่ายและไม่เสี่ยงในเรื่องไฟลุกลาม แต่ไม้สามแฉ่วจะติดไฟได้นานกว่า แต่ดับได้ยากกว่าไยมะพร้าวและอุปกรณ์ที่ขาดไม่ได้ ก็คือปื๊บ (โครก) ซึ่งมีประโยชน์ คือ ไว้สำหรับใส่น้ำฝังบองตดหัวน้ำฝังบอง และยังมีสายเชือก (สายครุ) เพื่อทำหน้าที่หย่อนน้ำฝังบองลงมาจากต้นไม้มากการตีฝังบองเป็นภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมาช้านาน และมีความเชื่อมโยงกับความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้ในด้านสัตว์ คือ น้ำฝังบอง และด้านพืช คือ ต้นยาง และต้นขามะเรียง เพราะเป็นต้นไม้ที่พบฝังบองจำนวนมากชุมชนจึงควรมีการดูแล และรักษาเพื่อควบคุมปริมาณฝังบอง และต้นไม้ให้เกิดความสมดุลต่อกัน (ของ เมืองขวา, 2554) บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน ได้แก่ สวนยาง และสวนปาล์ม และมีพื้นที่บางส่วนที่เป็นพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านยังคงเป็นป่า ซึ่งด้วยลักษณะสภาพพื้นที่ดังกล่าว ชาวบ้านสามารถประกอบอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมก็จะมีภูมิปัญญาในการตีฝังบองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งในการตีฝังบองเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว ประกอบเป็นอาชีพเสริม และการขายน้ำฝังบองมานานเกิดจากการตีฝังบองด้วยตนเอง โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ และมีความรู้ความสามารถด้านการตีฝังบอง

ดังนั้น จากความสำคัญข้างต้นจึงศึกษาเรื่องฝังบอง: วิธีการจับฝังบองโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ในประเด็นการจับฝังบองเพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชน สภาพปัญหาการจับฝังบอง

เพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชน และแนวทางส่งเสริมการจับฝ้ายเพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชน ทั้งนี้เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ครัวเรือน และให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพเสริมสามารถนำไปผสมในตัวยาสมุนไพรสูตรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรายได้แก่ครัวเรือนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน กรณีศึกษา: บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน กรณีศึกษา: บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมอาชีพการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน กรณีศึกษา: บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ฝ้ายวน: วิธีการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน กรณีศึกษา: บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขต

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาวิธีการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติฯ และสภาพปัญหาการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติฯ เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมอาชีพการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติฯ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ และผู้ส่งเสริมเกษตรกรจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ประกอบอาชีพจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ และ 2) ผู้ส่งเสริมเกษตรกรจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ จำนวนทั้งหมด 15 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ และผู้ส่งเสริมการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ มีระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ เอกสาร ตำรางานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจับฝ้ายวน และทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

1.3 ด้านสถานที่ คือ บ้านห้วยดินดาน หมู่ที่ 12 ตำบลเขาขาว อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ และผู้ส่งเสริมการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ มีระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงและครอบคลุมเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.78 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย คือ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) วิธีการและสภาพปัญหาการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ และ 3) แนวทางการส่งเสริมอาชีพการจับฝ้ายวน นำบทสนทนาที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธี Content Analysis และสรุปผลโดยภาพรวม

3. การเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2) วิธีการและสภาพปัญหาการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ ระยะที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมอาชีพการจับฝ้ายวน 4) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงคุณภาพด้วยสถิติคำร้อยละ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

วิธีการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชนฯ พบว่า มีขั้นตอนการจับฝ้ายวนโดยธรรมชาติ 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบูชาครู เป็นความเชื่อส่วนบุคคลว่าการบูชาครูเป็นการไหว้ทำพิธีการทำความนับถือหรือเคารพครูบาอาจารย์ที่ให้ความรู้หรือบรรพบุรุษที่มีการสืบทอดวิชาการดีผั่งต่อ ๆ กันมาถึงปัจจุบันพิธีการบูชาก็จะมีของบูชา ได้แก่ สายสิญจน์ ข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน อาหารคาวหวาน ขาวแดง ขนมขาวและปลาหมี่หัวมีหางเหล้า และไก่ การบูชาในการตีผั่งเพราะพื้นที่ในป่าในเขามีเชื่อกันว่าจะมีเจ้าที่เจ้าทางปกป้องรักษาอยู่ จะต้องมีการขอ หรือทำพิธีการบูชาครูก่อนที่จะลงมือทำ 2) การเลือกสภาพและต้นไม้ในการจับฝ้าย การตีผั่งต้องดูสภาพอากาศก่อนที่จะลงมือทำการตีผั่งจะต้องมีสภาพอากาศที่ดีไม่มีฝน เพราะถ้าหากฝนตกจะทำให้เป็นอันตรายต่อผู้ที่ขึ้นไปตีผั่งจะมีปัญหาด้านการเดินทางเพราะก่อนที่จะถึงต้นผั่ง และต้องเดินเท้าเข้าไปในป่าจึงเป็นอุปสรรคในการเดินทางเมื่อเกิดฝนตก 3) การเตรียมอุปกรณ์ในการจับฝ้าย การเตรียมอุปกรณ์ในการตีผั่ง ได้แก่ ลูกทอย มองก์หรือคบเพลิง โครกหรือปับ มีดตัดหัวน้ำผั่งค้อนดอกทอยสายครุ และถุงกระสอบนํ้ายหลังจากการเตรียมอุปกรณ์ก็ลงมือการตีผั่งได้ 4) การว่าคาถาสบายผั่ง คาถาเป็นวิชาที่ขอให้ช่วยคุ้มครองปกป้องรักษา ด้วยการตีผั่งเชื่อกันว่าจะมีครูบาอาจารย์ที่มีการสืบทอดคาถาเพราะผั่งป่าที่ไปตีจะมีพรายป่าหรือผีป่าที่อยู่ที่ดินผั่งจึงต้องมีคาถาไว้เพื่อป้องกันคาถาที่ว่าจะมีการสืบทอดมาตั้งแต่

บรรพบุรุษ 5) การตอกทอยเพื่อไปจับผึ้ง เป็นวิธีที่ใช้กับต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่และมีลำต้นสูงและสำหรับปีนการตอกทอยเป็นการตอกกลีมนไม้เรียกว่าลูกทอยบนลำต้นหรือหน้าผาที่จะขึ้นซึ่งมีอุปกรณ์ที่จะต้องเตรียมคอกลูกทอยที่ทำมาจากไม้ไผ่ตงเหลาให้แบน และบางลักษณะเหมือนลิ่มแล้วตากแดดให้แห้งสนิท ลูกทอยที่ทำมาจากไม้ไผ่ตงจะมีการรับน้ำหนักได้ดีมากเพราะทำมาจากไม้ไผ่ที่แข็งและมีความเหนียวไม้ไผ่ตงหาได้จากในป่าหรือตามบ้านเป็นไผ่ที่หาได้ไม่ยาก 6) การโยงสายครุ การที่มีสายครุต้องจำเป็นอย่างมากเพราะต้องจำเป็นในการนำไปตีผึ้งและยังช่วยให้คนที่ไปตีผึ้งยังคิดถึงครูบาอาจารย์ในด้านนี้เสมอและยังคงทำแบบนี้เรื่อย ๆ และสืบทอดไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไป 7) การรมควันเพื่อไล่ผึ้ง ชาวบ้านยังคงช่วยกันอนุรักษ์เอาไว้ โดยใช้วิธีรมควันเพื่อไล่ผึ้งออกจากรังเท่านั้น และผึ้งก็จะหาที่ทำรำนในบริเวณป่าต่อไป จึงทำให้ป่ามีรังผึ้งให้ชาวบ้านตัดได้ตลอดทั้งปีจึงทำให้คนที่ตีผึ้ง จึงใช้แบบรมควันมาตลอด และปลอดภัย 8) การตัดหัวน้ำผึ้ง การเก็บน้ำผึ้งโดยใช้ถังสกัด ก่อนทำการเก็บน้ำผึ้งเกษตรกรควรใช้แปรงปิดตัวผึ้งลงในรังให้หมดเสียก่อน จากนั้นให้ทำการใช้มีดปากไขผึ้งที่ปิดหลอดรวงน้ำผึ้งออก นำมาใส่ในถังสลัดน้ำผึ้ง เมื่อเกษตรกรได้น้ำผึ้งในปริมาณที่ต้องการแล้วให้นำน้ำผึ้งไปใส่ในถังหมักและบรรจุขวดต่อไป และ 9) การบรรจุภัณฑ์น้ำผึ้ง การบรรจุภัณฑ์น้ำผึ้งคือการนำขวดเพื่อมารองรับการใส่น้ำผึ้งและขวดนั้นต้องเป็นขวดที่สะอาดไม่สกปรก และเป็นขวดที่เก็บไว้ได้นาน

สภาพปัญหาการจับผึ้งเพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชนฯ พบว่า พบปัญหาในการจับผึ้งยวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาชนะบรรจุน้ำผึ้งยวนไม่สะอาด การบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์นั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจำหน่ายสินค้าทั้งในด้านการจัดจำหน่ายและการขนส่ง ตลอดจนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า เพื่อให้สามารถสู้คู่แข่งทางการค้าในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคตได้อย่างยั่งยืน 2) ด้านการขาดความรู้ในการเก็บรักษา การเก็บรักษาน้ำผึ้งที่มีคุณภาพจะมีความเข้มข้นของน้ำตาลในน้ำผึ้งมากกว่าเก็บไว้ที่อุณหภูมิห้อง ไม่จำเป็นต้องเก็บในตู้เย็น สามารถเก็บได้นาน ยิ่งเก็บนานเท่าไร เอมไซม์และกรดในน้ำผึ้งจะลดลง 3) ด้านสภาพอากาศในการเก็บน้ำผึ้ง ปัญหาสภาพอากาศเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้คนตีผึ้งต้องคำนึงเป็นอย่างยิ่งถ้าหากไม่ดูสภาพอากาศอาจทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมายก็เป็นได้จึงต้องคิดและดูสภาพก่อนออกไปตีผึ้งทุกครั้ง 4) ด้านการสืบทอดทายาท ประชาชนชาวบ้านมีความสามารถหรือภารกิจในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านแต่บางครั้งไม่ได้ถ่ายทอดในท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม 5) ด้านวัสดุที่ไม่เหมาะสมในการจับผึ้ง หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นปัญหาในการตีผึ้งเป็นอย่างมากหรืออาจจะทำการตีผึ้งได้ได้อีกทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ยากลำบากในแต่ละพื้นที่แต่บางพื้นที่ก็หาได้ง่ายมาก 6) ด้านการเกิดอุบัติเหตุจากการจับผึ้ง เสี่ยงอันตรายมากจากผึ้งใหญ่หรือผึ้งป่านั้นเองจะมีพิษหรือเหล็กในที่ร้ายแรงมากผึ้งป่ามีความดุร้ายมากหากโดนบุกรุกหรือรบกวนผึ้งป่าจะทำร้ายสิ่งที่มาบุกรุกได้ทันที และ 7) ด้านศัตรูของผึ้ง ศัตรูผึ้งมีมากมายโดยเฉพาะสัตว์ที่ชอบกินน้ำผึ้งหรือกินไขอ่อนของผึ้งเข้าแมงมุม จิ้งจก ตุ๊กแก คางคก กบ อึ่งอ่าง นกต่าง ๆ

เช่น นกกิ้งโครง นกแอ่นลม กิ้งก่า จิ้งเหลน เป็นต้น สัตว์เหล่านี้จะจับกินด้งเป็นอาหารรวมถึงเกิดจากเชื้อไวรัส เพราะอาจเกิดการแพร่เชื้อจากการวางไข่ของด้งนางพญาจนตัวอ่อนตาย

แนวทางการส่งเสริมการจับด้งยวณโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชนฯ พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการจับด้งยวณ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบรรจุภัณฑ์ คือ การอนุรักษ์และส่งเสริมการบรรจุภัณฑ์น้ำด้ง โดยการช่วยส่งเสริมการขาย การรักษาคุณภาพ การป้องกันที่เหมาะสม และป้องกันอันตรายจากภายนอก 2) ด้านความรู้การเก็บรักษาด้ง การเก็บรักษาด้งจะต้องทำความสะอาดภาชนะที่จะนำมาบรรจุด้งจะเก็บไว้ได้นานโดยไม่ต้องทำอะไรทั้งสิ้น ซึ่งน้ำด้งดีมีความชื้นไม่เกิน 18 % บรรจุหีบห่อจะลดอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์เลี้ยงด้งลงเป็น 8 เดือนเมื่อเคียวจนน้ำด้งมีความเหนียวพอควรแล้ว บรรจุในขวดสะอาดปิดฝาเข้าไปเก็บในที่อุณหภูมิต่ำ ๆ จะช่วยป้องกันการเปลี่ยนสีของน้ำด้ง 3) ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาการจับด้ง (ตีด้ง) การแก้ปัญหาด้านสภาพอากาศ เพราะด้านสภาพอากาศเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนตีด้ง ซึ่งคำนึงเป็นปัจจัยหลักที่ทุกคนจะต้องดูว่าสภาพอากาศเป็นอย่างไรที่สามารถออกไปตีด้งได้ 4) ด้านการถ่ายทอดความรู้สู่ทายาทรุ่นหลัง การสืบทอดเป็นการส่งเสริมการทำให้สิ่งนั้นเกิดประโยชน์มากที่สุดที่เกี่ยวกับการสืบทอดการตีด้ง การส่งเสริมเกี่ยวกับการตีด้งให้คงอยู่และไม่ให้สูญหายเพื่อที่จะให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเกี่ยวกับการตีด้ง 5) ด้านการผลิตและการเลือกวัสดุในท้องถิ่น ส่งเสริมด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการจับด้งเพื่อเป็นการหารายได้เสริมให้แก่ชาวบ้านเพื่อที่จะลดการหาอุปกรณ์จากต่างถิ่นและส่งเสริมให้ทำอุปกรณ์ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติเพื่อลดต้นทุนในการทำอุปกรณ์ 6) ด้านการส่งเสริมความรู้ในการป้องกันอันตรายที่ได้รับจากการจับด้งยวณ การป้องกันอันตรายจากด้งโดยการป้องกันอันตรายจากด้งควรระมัดระวังเป็นอย่างมากเพราะด้งเป็นสัตว์ที่มีพิษจะทำอันตรายกับคนที่ไปรบกวนควรตรวจดูเป็นอย่างดีเพราะอาจจะมีด้งอาศัยอยู่ตามจุดต่าง ๆ และ 7) ด้านการกำจัดศัตรูของด้ง การป้องกันศัตรูด้งเป็นการกำจัดหรือการทำลายสิ่งที่จะมาทำร้ายหรือกินตัวอ่อนของด้งเพราะหากไม่มีการกำจัดตัวอ่อนของด้งจะถูกกินหรือทำอันตรายได้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง ด้งยวณ: วิธีการจับด้งยวณโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน กรณีศึกษา: บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบประเด็นสำคัญ คือ วิธีการจับด้งยวณโดยธรรมชาติฯ สภาพปัญหาการจับด้งยวณโดยธรรมชาติฯ และแนวทางส่งเสริมอาชีพการจับด้งยวณโดยธรรมชาติฯ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วิธีการจับด้งยวณโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชนฯ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ มนูญญา เพียรเจริญ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง โครงการ หมู่บ้านด้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า

เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะของผึ้งโพรงอุปนิสัยและการดำรงชีวิต วิธีการเลี้ยงผึ้งโพรงการจัดการและการดูแล การเก็บผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผึ้งโพรง การประดิษฐ์อุปกรณ์ในการเลี้ยงจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีเหล่านี้จากผู้ดำเนินโครงการ ซึ่งความรู้ต่าง ๆ สามารถนำมาสร้างรายได้เสริมเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และได้สวนเกษตรปลอดสารพิษให้กับเกษตรกร แต่เนื่องจากตลอดระยะเวลาการดำเนินงานโครงการพบปัญหาและอุปสรรค เช่น ความแปรปรวนของสภาพอากาศในแต่ละช่วงเวลาในหนึ่งวัน บางวันมีฝนตกสลับกับอากาศร้อน ช่วงเย็นกลับมีอากาศเย็นค่อนข้างมากทำให้การปรับสภาพภายในรัง การควบคุมอุณหภูมิภายในรังทำได้ยากสภาพอากาศที่แปรปรวนยังส่งผลกระทบต่อการบินของดอกไม้ในสวนเกษตรผสมผสานและพืชอาหารผึ้งที่ขึ้นตามฤดูกาล ทำให้ดอกไม้แหล่งอาหารผึ้งบานน้อยลงขาดแคลนแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่อยู่โดยรอบทำให้ผึ้งหนีกลับสู่ธรรมชาติจำนวนมาก (มนัญญา เพียรเจริญ และคณะ, 2554)

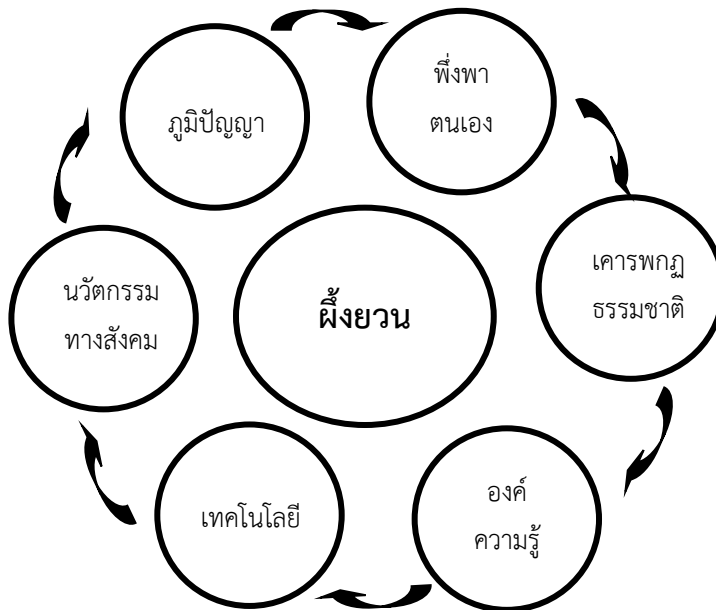
สภาพปัญหาการจับผึ้งยวดยานโดยธรรมชาติฯ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ เมธิรา ไกรนที ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นการจับผึ้งในพื้นที่ป่า อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการจับผึ้ง ขั้นตอนการจับผึ้ง รวมถึงความเชื่อหรือข้อห้ามเกี่ยวกับการจับผึ้ง นับว่าองค์ความรู้เหล่านี้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสำคัญที่จะต้องมีการศึกษา เก็บรวบรวม และเผยแพร่ข้อมูล เพื่อสร้างการรับรู้และอนุรักษ์ ปกป้อง ไม่ให้สูญหายในฐานะของการเป็นภูมิปัญญาที่ผู้คนมีการคิดค้น การส่งสมประสบการณ์ การแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวจนก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิตที่ไม่มุ่งหวังเพียงการใช้ประโยชน์หรือไม่ก่อให้เกิดการทำลาย แต่มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การใช้ประโยชน์ควบคู่กับการรักษาให้ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน (เมธิรา ไกรนที, 2562)

แนวทางส่งเสริมอาชีพการจับผึ้งยวดยานโดยธรรมชาติฯ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร ได้ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจับผึ้งหลวงเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรอยต่อระหว่างจังหวัดตรังและจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาการจับผึ้งหลวงมีการปฏิบัติมาอย่างยาวนานและมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธร ซึ่งประกอบด้วยบุคคลผู้มีประสบการณ์และต้องทำงานเป็นทีม โดยเริ่มตั้งแต่วิธีการสังเกตฤดูกาล การติดตามค้นหาผึ้งหลวง การเตรียมอุปกรณ์ วิธีการขึ้นจับผึ้งหลวง การแสดงความเป็นเจ้าของและความเชื่อของพรานผึ้ง นอกจากนี้ จากการประเมินมูลค่าของน้ำผึ้งหลวงด้วยวิธีราคาตลาดพบว่า การจับผึ้งหลวงสามารถสร้างรายได้สุทธิให้แก่ชุมชนปีละ 71,917 บาท องค์ความรู้ที่ชาวบ้านนำมาใช้เป็นองค์ความรู้ที่บรรพบุรุษสร้างไว้โดยผ่านการสังเกต ทดลอง ประยุกต์ จัดจำและมีการถ่ายทอดมาจากอดีตผ่านรุ่นสู่รุ่น และภายในตัวองค์กร

ความรู้นั้นยังมีการสอดแทรกแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้ทรัพยากรฝั่งยังคงมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตลอดไป (ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางส่งเสริมอาชีพการจับฝั่งยวนโดยธรรมชาติเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน

จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า การถ่ายทอดมาจากอดีตผ่านรุ่นสู่รุ่นที่มีการสอดแทรกแนวทางในการอนุรักษ์ฝั่งให้อยู่คู่กับชุมชน การถ่ายทอดภูมิปัญญาการจับฝั่งของชุมชนเกิดจากการบ่มเพาะ สังคมประสบการณ์ และพัฒนาความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาองค์ความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้กับปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดจนสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน สำหรับแนวทางการอนุรักษ์ฝั่งตามภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่เน้นความเชื่อที่เกิดจากมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ การเคารพธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เพื่อการอนุรักษ์ฝั่งให้อยู่คู่กับชุมชนและทำให้ฝั่งกลับมาสร้างรังในชุมชนอีกครั้ง และยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้กับกลุ่มชาวบ้านรู้จักการแบ่งปันทรัพยากรในพื้นที่โดย ผ่านข้อตกลงกฎระเบียบกันภายในชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตลอดไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิธีการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติฯ 2) ศึกษาสภาพปัญหาการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติฯ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมอาชีพการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติฯ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์มีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติ และผู้ส่งเสริมเกษตรกรจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ประกอบอาชีพจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติ และ 2) ผู้ส่งเสริมเกษตรกรจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติ ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติ และผู้ส่งเสริมการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติ มีระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวมผลการวิจัยพบว่า วิธีการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติฯ มี 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) บูชาครู 2) การเลือกสภาพและต้นไม้ในการจับฝ้าย 3) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการจับฝ้าย 4) การว่าคาถาสบายฝ้าย 5) การตอกทอยเพื่อไปจับฝ้าย 6) การโยงสายครู 7) การรมควันเพื่อไล่ผึ้ง 8) การตัดหัวน้ำฝ้าย และ 9) การบรรจุภัณฑ์น้ำฝ้าย ด้านสภาพปัญหาการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติฯ มี 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาชนะบรรจุน้ำฝ้ายยวนไม่สะอาด 2) ด้านการขาดความรู้ในการเก็บรักษา 3) ด้านสภาพอากาศในการเก็บน้ำฝ้าย 4) ด้านการสืบทอดทายาท 5) ด้านวัสดุที่ไม่เหมาะสมในการจับฝ้าย 6) ด้านการเกิดอุบัติเหตุจากการจับฝ้าย และ 7) ด้านศัตรูของฝ้าย และด้านแนวทางการส่งเสริมอาชีพการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติฯ มี 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบรรจุภัณฑ์ 2) ด้านความรู้การเก็บรักษาน้ำฝ้าย 3) ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาการจับฝ้าย (ตีฝ้าย) 4) ด้านการถ่ายทอดความรู้สู่ทายาทรุ่นหลัง 5) ด้านการผลิตและการถือกั่วสุดในท้องถิ่น 6) ด้านการส่งเสริมความรู้ในการป้องกันภัยอันตรายที่ได้รับจากการจับฝ้าย และ 7) ด้านการกำจัดศัตรูของฝ้าย ในด้านการอภิปรายผล วิธีการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติฯ สภาพปัญหาการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติฯ และแนวทางส่งเสริมอาชีพการจับฝ้ายยวนโดยธรรมชาติฯ จากการศึกษาข้อมูลไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยสรุปโดยรวมว่า การเลี้ยงฝ้ายโพรงเป็นการสร้างรายได้เสริมและเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยทำการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงฝ้ายโพรงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ฝ้าย คน ผืนป่า และชุมชน และการทำสวนเกษตรปลอดภัยเพื่อให้เป็นแหล่งอาหารฝ้ายและให้ฝ้ายช่วยเพิ่มผลิตให้กับสวนโดยช่วยผสมเกสร ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมีความสมบูรณ์มากขึ้นอีกด้วย ข้อเสนอแนะการดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) ควรศึกษาเรื่องการส่งเสริมวิถีการจัดศัตรูฝ้ายอย่างถูกวิธี กรณีศึกษา: บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา 2) ควรศึกษาเรื่องกระบวนการจับฝ้ายยวนเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ กรณีศึกษา: บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา และ 3) ควรศึกษาเรื่องกระบวนการทำวัสดุ

อุปกรณ์จากทรัพยากรธรรมชาติ กรณีศึกษา: บ้านทอนวังปราง หมู่ที่ 9 ตำบลละอาย อำเภอดงยาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- ของ เมืองขวา. (2554). *ภูมิปัญญาการตีผึ้งยวน. (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร. (2556). การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจับผึ้งหลวงเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านถ้ำพระพุทธรอยต่อระหว่างจังหวัดตรังและจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 16(2), 55-66.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- มนัญญา เพียรเจริญ และคณะ. (2554). หมู่บ้านผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี. ใน *ทุนสนับสนุนโครงการวิจัย กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปีงบประมาณ 2554*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เมธิรา ไกรนที. (2562). การศึกษาองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นการจับผึ้งในพื้นที่ป่าอำเภอพรมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 32(1), 291-321.
- Adsakul, S. (2012). *Introduction to sociology*. Bangkok: V.Print (1991).
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing (5th ed.)*. New York: Harper Collins Publishers.
- Santasombat, Y. (2004). *Ethnoecology biological resources and community right*. Chiang Mai: Within Design.
- Sirasuntorn, P. (2007). *Practice community in learning: concepts techniques and processes*. Bangkok: V.Print (1991).
- Tansupol, A. (2016). Cultural ecology: A key to sustainable development. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 12 (1), 193-221.